

Päätösten vaikutusten ennakkoarviointi

Lohjan mallin käsikirja

Sisällysluettelo

Yleistietoa päätösten vaikutusten ennakkoarvioinnista.....	3
Johdatus ja lainsäädäntö	3
Mitä päätösten vaikutusten ennakkoarviointi on?	3
Mitä hyötyä päätösten vaikutusten ennakkoarvioinnista on?	3
Päätösten vaikutusten ennakkoarvioinnin Lohjan malli.....	5
Milloin päätösten vaikutusten ennakkoarviointia tehdään ja milloin sitä ei tehdä?	5
Suppea ja laaja päätösten vaikutusten ennakkoarviointi	5
Vastuut ennakkovaikutusten arvioinnissa	6
Näkökulmat päätösten vaikutusten ennakkoarviointiin.....	7
Ennakkoarvioinnin prosessi.....	8
Tukihenkilöt (tuki ja perehdytys kunnassa vastuineen)	10
Liitteet.....	11
Arviointilomakkeet	11
Strategiavaikutukset.....	12
Kuntalaisvaikutukset	14
Lapsivaikutukset.....	16
Ympäristövaikutukset.....	19
Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	20
Taloudelliset vaikutukset (sis. yritysvaikutukset).....	21
Yhteenveto päätösten vaikutusten ennakkoarvioinnista	22
Tarkistuslista vaikutusten tunnistamista varten	23
Lisämateriaalia.....	24

Yleistietoa päätösten vaikutusten ennakkoarvioinnista

Johdatus ja lainsäädäntö

Kunnassa tehtävät päätökset ovat usein laajoja ja niiden moninäkökulmainen tarkastelu ennen päätöksentekoa mahdollistaa sekä lyhyen että pitkän aikavälin vaikutusten arvioinnin. Avoin päätöstenvaihtoehtojen vertaaminen tuo esiin niiden hyödyt, haitat sekä mahdolliset ristiriidat ja mahdollistaa kestävämpien ja vaikuttavampien päätösten tekemisen. Kuntaliitto on vuonna 2011 antanut suosituksen kuntien ja kuntayhtymien luottamushenkilöille, viranhaltijoille ja valmistelijoille sekä soveltuvin osin kuntien liikelaitoksille ennakko vaikutusten arvioinnista. Ennakkoarviointi on lakisääteistä.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (6 §) velvoittaa kuntaa ottamaan päätöksenteossa huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. **Tasa-arvolaki** (4 §) velvoittaa arvioimaan ennalta päätösten sukupuolivaikutuksia. **YK:n lasten oikeuksien sopimus** (3 artikla) edellyttää, että lapsia koskevissa päätöksissä harkitaan ensisijaisesti lapsen etua. **Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista** (3 §) velvoittaa huolehtimaan siitä, että suunnitelman tai ohjelman ympäristövaikutukset selvitetään ja arvioidaan riittävässä määrin valmistelun kuluessa, jos suunnitelman tai ohjelman toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Mitä päätösten vaikutusten ennakkoarviointi on?

Päätösten vaikutusten ennakkoarviointi (EVA) on tapa arvioida etukäteen valmistelussa olevien päätösesitysten lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutuksia **eri näkökulmista**.

Vaikutusten arviointia voidaan toteuttaa eri vaiheissa. Eri vaiheissa tehdyissä arvioinneissa saatu tieto kumuloituu.

Valmisteluvaiheessa	Toimeenpanon aikana	Toimeenpanon jälkeen
Ennakkoarvioinnissa valmisteilla olevan päätöksen vaikutuksia arvioidaan ennen päätöksen tekemistä. Vaikutusten arviointi antaa tietoa päätöksenteon taustaksi ja perustaksi.	Prosessiarvioinnissa vaikutuksia arvioidaan päätöksen toimeenpanon yhteydessä. Prosessiarvioinnilla on paikkansa erityisesti päätöksissä, joiden toimeenpano vie aikaa ja on mahdollista korjata asioita toimeenpanon aikana.	Seuranta-arvioinnissa selvitetään tehdyn päätöksen tai toiminnan vaikutuksia, jotka voivat poiketa ennakkoon arvioituista vaikutuksista.

Mitä hyötyä päätösten vaikutusten ennakkoarvioinnista on?

Ennakkoarviointiin kannustaa päätösten kestävyys ja vaikuttavuus sekä kuntalaisten osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksien vahvistaminen, laaja-alainen hyvinvoinnin

edistäminen, tietoon perustuva päätöksenteko, päätöksistä viestiminen ja niukkenevat resurssit.

Valmistelijoiden näkökulmasta:

- Valmistelu on avoimempaa ja järjestelmällisempää
- Yhteistyö vahvistuu ja vastuu jakaantuu
- Toimialojen välinen keskustelu lisääntyy
- Yhteys kuntastrategiaan kirkastuu

Päätöksentekijöiden näkökulmasta:

- Päätösvaihtoehdot tuodaan avoimesti esiin
- Vaihtoehtoja on helpompi verrata keskenään
- Yhteistyö ja osallisuus valmistelussa lisääntyy
- Päätökset ovat vahvemmin punnittuja ja perusteltuja
- Vastuunjako on selkeämpää
- Päätökset ovat kestävämpiä ja vaikuttavampia

Kuntalaisten näkökulmasta:

- Päätösten vaikutukset kuntalaisiin ja heidän hyvinvointiinsa on pohdittu kokonaisvaltaisesti eri näkökulmista
- Päätösten vaikuttavuus lisääntyy
- Päätöksenteon avoimuus kasvaa
- Osallisuus vahvistuu luoden luottamusta

Päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin Lohjan malli

Milloin päätösten vaikutusten ennakoarviointia tehdään ja milloin sitä ei tehdä?

Tehdään, kun:

- päätöksellä on välittömiä ja/tai pitkän aikavälin vaikutuksia kuntalaisten hyvinvointiin ja terveyteen, eri ihmisryhmiin, kaupungin eri alueisiin tai väestöryhmien välisiin terveys eroihin
- päätöksellä on välittömiä ja/tai pitkän aikavälin suoria vaikutuksia tai merkittäviä epäsuoria vaikutuksia yritystoimintaan (esim. palvelurakenteeseen, alueen vetovoimaisuuteen, yksittäisiin yrityksiin ja/tai yritysilmapiiriin) tai
- päätös on toiminnallisesti tai taloudellisesti merkittävä tai kyseessä merkittävä muutos palveluissa tai uusi palveluiden järjestämistapa (esim. jos lautakunta päättää palvelua koskevasta suunnitelmasta).

Ennakoarviointia ei tarvita, kun kyseessä on esim. tiedoksi merkittävä asia, oikaisuvaatimus, hankinta-asian täytäntöönpano, viranhaltijan nimeäminen, yksilöä koskeva asia, toiminnan seuranta, tutkimusraportti ja vastaava, lainsäädännöllinen / normiohjauksen muutos.

Huomio! Jos taustalla on lakisääteinen prosessi vaikutusten arvioinnista (esim. kaavat), noudatetaan sitä.

Suppea ja laaja päätösten vaikutusten ennakoarviointi

Kun tarve arvioinnille on tunnistettu, päätetään arvioinnin laajuudesta ja menetelmistä. Usein suppea arviointi riittää, kun päätöksen valmistelu vaatii nopeaa reagointia eivätkä vaikutukset ole merkittäviä. Laajaa arviointia vaativat vaikutuksiltaan merkittävät tai ristiriitaiset asiat, joissa päätösvaihtoehtoja on useampi. Arvioinnin laajuus vaatii aina valmistelijalta tapauskohtaista harkintaa, esimerkiksi suppeaksi ja vaikutuksiltaan vähäiseksi oletettu asia voi tarvita laajempaa kuntalaisten osallistamista, jos tietoa ei aiemmasta tiedonkeruusta ole saatavilla riittävästi.

	Suppea	Laaja
Päätös ennakoarvioinnista	Toimialan esittelijä/johtoryhmä	Toimialan johtoryhmä Kaupungin johtoryhmä
Päätösvaihtoehtojen määrä	Kahden vaihtoehdon vertailu (ei muutosta/yksi muutosvaihtoehto)	Yleensä useampi vaihtoehto vertailussa
Valmistelu	Valmistelu muutaman viranhaltijan toimesta	Valmistelutyöryhmä nimettävä
Asiantuntijuus	Asiassa ei merkittäviä ristiriitoja ja näkökulmat helposti tunnistettavissa	Asia on moniulotteinen tai siihen sisältyy ristiriitoja, valmisteluun osallistetaan osaamista, tietoa ja asiantuntijuutta eri näkökulmista

Tiedon keruu	Tietoa on valmiiksi saatavilla	Vaikutusten arvioimiseksi kerätään tietoa laajemmin kuntalaisilta ja osallistetaan valmisteluun eri näkökulmia edustavia ihmisiä.
Prosessin pituus	Valmistelu nopeampaa	Valmisteluun tarvitaan aikaa ja henkilöresurssia enemmän
Päätöksentekoeelin	Viranhaltija/lautakunta/ kunnanhallitus	Kunnanhallitus/kunnanvaltuusto

Vastuut ennakkovaikutusten arvioinnissa

Kaupunginvaltuusto	Kaupunginvaltuusto hyväksyy ennakkovaikutusten arvioinnin toimintamallin
Luottamushenkilöt	Luottamushenkilöt perehtyvät päätöstä tehdessään arviointia koskevaan materiaaliin ja huomioivat sen päätöstä tehdessään.
Toimialan esittelijä ja johtoryhmä	Johtoryhmät tunnistavat osana talousarvion suunnittelutyötä arviointia edellyttävät muutoskohteet. Toimialojen vastuulla olevat kohteet kirjataan käyttösuunnitelmiin lautakunnittain. Muissa kuin talousarvion yhteydessä tehtävästä vaikutusten arvioinnista tekee päätöksen toimialan esittelijä huomioiden käytettävissä olevan ajan, muun resurssin ja arvioinnin laajuuden.
Valmistelija	Valmistelija tekee yleensä ennakkovaikutusten arvioinnin yhdessä toimialojen asiantuntijoiden kanssa vastaten aikataulusta ja valmistelevan työryhmän nimeämisestä. Valmistelija vastaa arviointiprosessin sitomisesta valmisteluprosessiin.
Eri toimialojen asiantuntijat	Asiantuntijat toteuttavat ennakkovaikutusten arviointia yhdessä valmistelijan / valmistelijan nimeämän työryhmän kanssa sekä ohjaavat / toteuttavat tiedonkeruuta kuntalaisilta.
Vaikutusten arvioinnin tukihenkilöt	Vaikutusten arvioinnin tukihenkilöiksi nimetyt ohjaavat arviointien käynnistämisessä ja prosessin eri vaiheissa. Tehtävänä on myös tunnistaa koulutuksellisia tarpeita, järjestää koulutuksia sekä koota ja kehittää materiaalia. Tehtävään nimetyt tukihenkilöt ohjaavat ja tukevat käytännön työtä, mutta eivät toteuta kaikkia arviointeja itse.
Kuntalainen	Kuntalainen tuottaa tietoa arvioinnin tueksi mahdollisesti osana arviointiryhmää. Kuntalainen on oikeutettu saamaan tietoa, mitä ja miksi arvioidaan ja mihin lopputulokseen päädyttiin.
Viestintä	Viestinnän asiantuntijoiden osaamista hyödynnetään osallistumisen mahdollistajana ja päätöksestä tiedottamisessa

Näkökulmat päätösten vaikutusten ennakkoarvointiin

- **Strategiavaikutukset**
 - Päätösehdotuksen yhteys voimassa olevan kaupunkistrategian strategisiin tavoitteisiin.
- **Kuntalaisvaikutukset**
 - Vaikutukset voivat kohdistua yhtäältä kunnan palveluja käyttäviin henkilöihin ja toisaalta henkilöihin, jotka asuvat kunnassa mutta eivät käytä palveluja (potentiaaliset asiakkaat). Ihmisiin kohdistuvissa vaikutuksissa tarkastellaan hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä sekä niiden jakaantumista.
- **Lapsivaikutukset**
 - Lapsivaikutusten arviointi on osa ihmisiin kohdistuvia vaikutusten arviointeja. Se on väline lapsen edun selvittämiseen. Vaikutuksia arvioidaan lapsen oikeuksien sopimuksessa turvattujen oikeuksien kautta. Lapsen oikeuksien yleisperiaatteet (LOS 3.1 artikla) ovat lapsen edun ensisijaisuuden lisäksi yhdenvertaisuus, osallisuus ja oikeus elämään ja kehittymiseen. (Lapsen oikeuksien sopimus 1991).
- **Ympäristövaikutukset**
 - Vaikutukset kohdistuvat ihmisten elinoloihin, liikkumiseen, terveyteen ja viihtyvyyteen, maaperään, luonnon monimuotoisuuteen, ilmastoon, maisemaan, kaupunkikuvaan tai kulttuuriperintöön.
- **Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset**
 - Vaikutukset kohdistuvat eri organisaatioiden välisiin suhteisiin, organisaation tai/ja kaupunkikonsernin tehtäviin tai menettelytapoihin, luottamuselinten toimintaan, henkilöstöön tai hallintoon.
- **Taloudelliset vaikutukset (sis. yritysvaikutukset)**
 - Vaikutukset kohdistuvat kunnan tuloihin tai menoihin joko niitä lisäämällä tai vähentämällä. Taloudellisiin vaikutuksiin kuuluvat myös yritysvaikutukset, eli se miten kunta mahdollistaa alueellaan yritystoimintaa.

Ennakoarvioinnin prosessi

Prosessin vaiheet eivät etene aina lineaarisesti alusta loppuun saakka, vaan sen aikana saatetaan tarvittaessa palata aikaisempaan vaiheeseen, mikäli vaikutusten arviointi sitä edellyttää. Tarkistuslista vaikutusten tunnistamista varten löytyy liitteenä.

Tunnistetaan tarve arvioinnille

- Päätöksen ennakkovaikutusten arvioinnista tekee kaupungin / toimialan johtoryhmä tai esittelijä. Päätökseen ennakkovaikutusten arvioinnin tekemisestä vaikuttaa linjaus, milloin arviointi tulee tehdä ja milloin ei. Tarve arvioinnille voidaan tunnistaa osana talousarvion suunnittelutyötä toimialojen johtoryhmissä tai esittelijän arvioimana muissa kuin talousarviossa mainituista yhteyksissä.

Päätetään arvioinnin laajuudesta ja menetelmistä

- Arvioinnin laajuus vaihtelee asian laajuuden ja monimutkaisuuden osalta (katso suppea/ laaja arviointi). Päätöksen valmistelija laatii arvioinnille aikataulun, tarvittavan asiantuntijuuden ja nimeää tarvittaessa työryhmän. Eri alojen asiantuntijuuden kartoittamisessa ja työryhmän nimeämisessä on otettava huomioon päätökseen vaikuttavat näkökulmat.

Kartoitetaan olemassa oleva tieto

- Valmistelija yhdessä asiantuntijoiden tai työryhmän kanssa tekee alustavan kartoituksen, mitä tietoa on jo olemassa ja mitä tarvitaan lisää. Kuntalaisvaikutusten tunnistamisessa huomioidaan erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten oikeudet. Lapsi on ikänsä puolesta erityisen haavoittuvassa asemassa oleva ja aikuista kykenemättömämpi suojaamaan itseään, ja vaikutukset erilaisiin vähemmistöihin kuten vammaisiin ja ikääntyneisiin tulee huomioida.

Määritellään tarkasteltavat vaihtoehdot ja arviointikysymykset

- Valmistelija (ja asiantuntijat) kuvaa tarkasteltavat ratkaisuvaihtoehdot, joita tarkastellaan arviointikysymysten kautta. Vaihtoehtoiset päätösesitykset voidaan muodostaa nollavaihtoehdosta, yhdestä tai useammasta kompromissiratkaisusta ja maksimivaihtoehdosta. Nollavaihtoehto tarkoittaa, että asialle ei tehdä mitään, kompromissiratkaisu on realistisin nykyisessä tilanteessa ja maksimivaihtoehto on päätösesitys parhaimmillaan.

Kerätään arvioinnissa tarvittava tieto

- Valmistelija yhdessä asiantuntijoiden/ valmisteluryhmän kanssa kokoaa olemassa olevan tiedon yhteen sekä suunnittelee ja toteuttaa tarvittavan tiedon keruu niiltä kuntalaisilta, joita päätös koskee suoraan tai välillisesti. Tiedonkeruuta helpottaa yhteinen tietovaranto, johon eri arvioinneissa kerätty tieto kertyy. Kerätyn tiedon pohjalta tunnistetaan päätöksen vaikutukset eri näkökulmista: kaupunkistrategian tavoitteisiin, kuntalaisten hyvinvointiin, ympäristöön, organisaatioon ja henkilöstöön sekä talouteen.

Tunnistetaan ja kirjataan eri vaikutukset

- Valmistelija yhdessä asiantuntijoiden / valmisteluryhmän kanssa kokoaa tiedon pohjalta ratkaisuvaihtoehtojen vertailun, jossa tunnistetaan eri vaihtoehtojen vaikutukset ja kirjaa vertailun tuloksen perustelutekstiin. Arviointitaulukkoon kirjataan vaikutuksen suuruus / suunta (+/-) tai (strategisen) tavoitteen toteutumisen aste. Myös epävarmuudet ja lisätiedon tarpeet sekä kiistanalaiset vaikutukset voi kirjoittaa näkyviin.

Kokonaisarvio vaikutuksista, johtopäätökset ja suositukset

- Vaihtoehtojen vertailun jälkeen valmistelija perustelee asiantuntijoiden / työryhmänsä kanssa suosituksen päätöksentekoon ja vaikutusten seurantaan. Eri vaikutuksia ja niiden merkittävyyttä tulee punnita toisiinsa ja arvioida myös mahdollisia keskinäisiä ristiriitoja. Erityistä huomiota kiinnitetään heikoimmassa asemassa olevien kuntalaisten oikeuksien suojelemiseen ja edistämiseen.

Raportoidaan tulokset

- Valmistelija käsittelee arvioinnin esittelijän/ johtoryhmän kanssa ja liittää arvioinnin yhteenvedon, johtopäätökset ja suositukset osaksi päätösehdotusta (Dynasty).

Arvioinnin tulosten huomioiminen, päätöksenteko ja tiedottaminen

- Arvioinnin tuloksia ja suosituksia hyödynnetään lautakuntien, kaupunginhallituksen ja -valtuuston päätöksenteossa. Ennakkovaikutusten arvioinnin valmistelija vastaa siitä, että kuntalaiset ja erityisesti valmisteluvaiheessa osallistuneet saavat tiedon

päätöksestä saavutettavasti, esimerkiksi lapset ikätasonsa mukaisella tavalla.
Viestintä tukee tiedottamisessa pyydettyä.

Seurataan toimeenpanoa ja arvioidaan toteutuneet vaikutukset

- Toteutuneita vaikutuksia seurataan, jotta voidaan ennakoida / korjata toiminnan kehittämisessä ja tulevaisuudessa päätöksissä havaitut epäkohdat. Laajoissa ja merkittävässä päätöksissä on syytä tehdä seuranta- ja prosessiarviointia. Päätöksen valmistelija vastaa seurantasuunnitelmasta (aikataulu, vastuut, seurattavat asiat). Seurantasuunnitelma kirjataan ennakkovaikutusten arvioinnin yhteenveto-osioon.
- Toteutuneita päätösten vaikutusten ennakkoarviointeja seurataan tilinpäätösten ja tarkastuslautakunnan vuosiraportoinnin yhteydessä.

Tukihenkilöt (tuki ja perehdytys kunnassa vastuineen)

Nimetyt vaikutusten arvioinnin tukihenkilöt:

Erityisasiantuntija Johanna Repola

Erityisasiantuntija Maarit Lindman (lapsivaikutusten arviointi)

Liitteet

Arviointilomakkeet

Päätösten vaikutusten ennakkoarviointi

Asia	
Päivämäärä	
Valmistelija	
Arviointiin osallistuneet	
Päätöksentekijä	

Arvioi päätöksen vaikutuksia alla olevan taulukon avulla täyttämällä kaikkiin taulukon kohtiin arvioidun vaikutuksen suunta merkein (kuvattu alla) sekä tarvittaessa lyhyellä sanallisella kuvauksella. Kirjoita lopuksi jokaisen osion alle johtopäätös perusteluineen. Arvioi vaikutuksia verrattuna nykytilanteeseen tai tilanteeseen, jossa päätöstä ei tehdä. Ennakkoarviointi on valmistelijan ja arviointiin osallistuneiden näkökulma päätöksenteon tueksi. Ennakkoarviointia voidaan tarvittaessa täydentää päätöksenteon eri vaiheissa.

Päätösvaihtoehdot	Lyhyt kuvaus
Nolla-vaihtoehto 0 (nykytila / ei tehdä päätöstä)	
Vaihtoehto 1	
Vaihtoehto 2	

Merkkien selitykset

++ Merkittävä ja / tai pitkäaikainen myönteinen vaikutus

-- Merkittävä ja / tai pitkäaikainen

+ Lyhytaikainen myönteinen vaikutus

- Lyhytaikainen kielteinen vaikutus

0 Neutraali vaikutus

Strategiavaikutukset

Strategiavaikutukset	Päätösehdotuksen vaikutukset suhteessa Lohjan voimassa olevan kaupunkistrategian tavoitteisiin Lohjan kaupunkistrategia 2023-2030 Lohjan kaupunkistrategian toimenpidesuunnitelma		
Vaikutuksen kohde	Nolla-vaihtoehto 0 Nykytilan kuvaus	Vaihtoehto 1 Vaikutuksen arviointi ja kuvaus vaikutuksesta	Vaihtoehto 2 Vaikutuksen arviointi ja kuvaus vaikutuksesta
Sijainniltaan loistava Lohja tunnetaan kestävästi kasvavana kaupunkina ja alueensa elinkeinoelämän veturina. Sujuvien liikenneratkaisujen ansiosta Lohjan sijainnista otetaan maksimaalinen hyöty irti.			
Luonnostaan tunnettu Lohjan alueen tunnettuus helposti saavutettavana luonto- ja elämyskohteena on kasvanut merkittävästi. Monipuoliset liikunnan, kulttuurin ja vapaa-ajan palvelut ovat yksi keskeinen syy valita Lohja.			
Oppiva ja hyvinvoiva Lohjalaisten tyytyväisyys lasten ja nuorten palveluiden tarjontaan ja laatuun kasvaa strategiakauden jokaisen vuoden aikana. Lohjalaiset pitävät huolta hyvinvoinnistaan ja ympäristöstään			

tekojemme kannustamina. Haluamme osallistaa kuntalaisia päätösten valmistelussa.			
Yritysten suosima ja suosittalema Lohjan palveluhalukkuus ja verkostot luovat kasvun mahdollisuuksia ja houkuttelevat kymmeniä uusia yrityksiä alueelle. Yrittäjyyden ja alueelle laajentavien palveluyritysten ansiosta Lohjalle on syntynyt useita uusia palveluita asukkaille ja matkailijoille.			
Muut huomioitavat vaikutukset, mitkä?			
Mihin tietoon (tutkimustieto, kyselyt, muu osallistaminen) vaikutusten arviointi perustuu?			
Johtopäätökset ja perustelut			

Kuntalaisvaikutukset

Kuntalaisvaikutukset	Vaikutukset voivat kohdistua yhtäältä kunnan palveluja käyttäviin henkilöihin ja toisaalta henkilöihin, jotka asuvat kunnassa mutta eivät käytä palveluja (potentiaaliset asiakkaat). Ihmisiin kohdistuvissa vaikutuksissa tarkastellaan hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä sekä niiden jakaantumista.		
Vaikutuksen kohde	Nolla-vaihtoehto 0 Nykytilan kuvaus	Vaihtoehto 1 Vaikutuksen arviointi ja kuvaus vaikutuksesta	Vaihtoehto 2 Vaikutuksen arviointi ja kuvaus vaikutuksesta
Kuntalaisten hyvinvointi ja terveys (fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen)			
Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus (mm. ikä, sukupuoli, sosioekonominen asema, eri kieli- ja kulttuuriryhmät, vähemmistöryhmät ja alueellisuus huomioiden)			
Väestöryhmien toimeentulo (mm. työllisyys, talous, varallisuus)			
Palvelujen saatavuus ja laatu (mm. varhaiskasvatus, koulutus, kulttuuri, liikunta sekä sosiaali- ja terveysterveyst) palvelut)			
Elintavat (mm. liikunta, ravitsemus, päihteet, riippuvuudet, riskikäyttäytyminen)			
Sosiaalinen elinympäristö (mm. ihmissuhteet, yhteisöllisyys, kiusaaminen, syrjintä, yhteisöllinen, kulttuurinen tai hengellinen osallistuminen, osallisuus)			
Haavoittuvat ihmisryhmät (mm. lapset, vanhukset,			

työttömät, pitkäaikaissairaat, mielenterveys- ja päihdeongelmaiset, vammaiset, toimintakyvyltään rajoittuneet, kieli- ja kulttuurivähemmistöt, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt)			
Muut huomioitavat vaikutukset, mitkä?			
Mihin tietoon (tutkimustieto, kyselyt, muu osallistaminen) vaikutusten arviointi perustuu?			
Johtopäätökset ja perustelut			

Lapsivaikutukset

Lapsivaikutukset	Lapsivaikutusten arviointi on osa ihmisiin kohdistuvia vaikutusten arviointeja. Se on väline lapsen edun selvittämiseen. Vaikutuksia arvioidaan lapsen oikeuksien sopimuksessa turvattujen oikeuksien kautta. Lapsen oikeuksien yleisperiaatteet (LOS 3.1 artikla) ovat lapsen edun ensisijaisuuden lisäksi yhdenvertaisuus, osallisuus ja oikeus elämään ja kehittymiseen. (Lapsen oikeuksien sopimus 1991).		
Vaikutuksen kohde	Nolla-vaihtoehto 0 Nykytilan kuvaus	Vaihtoehto 1 Vaikutuksen arviointi ja kuvaus vaikutuksesta	Vaihtoehto 2 Vaikutuksen arviointi ja kuvaus vaikutuksesta
Lapsen hyvinvointi ja arki Oikeus leikkiin, vapaa-aikaan, harrastuksiin, liikuntaan ja lepoon Riittävä elintaso, toimeentulo ja perheiden taloudellinen tilanne Tasapainoinen kasvu Palveluiden saavutettavuus			
Perhesuhteet ja muut ihmissuhteet Läheisten ihmissuhteiden turvaaminen Vertaissuhteiden turvaaminen			
Identiteetti, tausta ja haavoittuva asema Miten vaikuttaa erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin (ulkomaalaistaustaiset, vieraskieliset, turvapaikanhakijat, seksuaali- ja			

sukupuolivähemmistö, mielenterveys-/päihdeongelmia kohdanneet lapset ja nuoret, toimintarajoitteiset, nepsy-oireiset, pitkäaikaissairaat, vammaiset, vähävaraisten perheiden lapset, syrjäseudulla asuvat, sijoitetut lapset, romanilapset, eri uskonnot mm.) Miten päätös Vaikutukset lasten yhdenvertaisuuteen ja syrjimättömyyteen? Vaikutukset perheiden aikuisiin			
Terveys Fyysinen ja psyykinen terveys Mahdollisuus saada terveydenhoitoa Vähentääkö vai lisääkö vaihtoehto lasten sairastumis-, onnettomuus- tai tapaturmariskejä?			
Huolenpito, suojaaminen ja turvallisuus Fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus ja turvallisuuden tunne Kasvuympäristö perheessä, kaverisuhteissa, elinympäristössä Riskit ja haitat, joita tulevaisuudessa voi			

aiheutua lapsen turvallisuudelle			
Yksityisyyden suoja			
Varhaiskasvatus, koulutus, iltapäivätoiminta Lasten yhdenvertaiset oikeudet saada varhaiskasvatusta ja opetusta Mahdollisuus järjestää koulutusta laadukkaasti tavoitteet toteuttaen Vaikutukset saavutettavuuteen (matkat, oppimisympäristön ja -materiaalin esteettömyys) Oikeus saada pedagogista, erityistä ja oppilashuollollista tukea Koulupolun jatkuvuus/ koulupudokkuus			
Muut huomioitavat vaikutukset, mitkä?			
Mihin tietoon (tutkimustieto, kyselyt, muu osallistaminen) vaikutusten arviointi perustuu?			
Johtopäätökset ja perustelut			

Ympäristövaikutukset

Ympäristövaikutukset	Vaikutukset kohdistuvat ihmisten elinoloihin, liikkumiseen, terveyteen ja viihtyvyyteen, maaperään, luonnon monimuotoisuuteen, ilmastoon, maisemaan, kaupunkikuvaan tai kulttuuriperintöön.		
Vaikutuksen kohde	Nolla-vaihtoehto 0 Nykytilan kuvaus	Vaihtoehto 1 Vaikutuksen arviointi ja kuvaus vaikutuksesta	Vaihtoehto 2 Vaikutuksen arviointi ja kuvaus vaikutuksesta
Fyysinen elinympäristö ja viihtyvyys (mm. turvallisuus, esteettömyys, asuinolot, liikenne- ja liikkumismahdollisuudet, virkistysalueet, ilman epäpuhtaudet, melu)			
Maaperä, vesistö ja luonnon monimuotoisuus			
Ilmasto (mm. Lohjan HINKU-hankkeen tavoitteet)			
Maisema, kaupunkikuva, kulttuuriperintö			
Rakennettu ympäristö ja yhdyskuntarakenne (rakennukset, asuinalueet, maankäytön, asumisen, liikenteen, palvelujen ja elinkeinojen sijoittuminen ja vuorovaikutus)			
Muut huomioon otavat vaikutukset, mitkä?			
Mihin tietoon (tutkimustieto, kyselyt, muu osallistaminen) vaikutusten arviointi perustuu?			
Johtopäätökset ja perustelut			

Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	Vaikutukset kohdistuvat eri organisaatioiden välisiin suhteisiin, organisaation tai/ja kaupunkikonsernin tehtäviin tai menettelytapoihin, luottamuselinten toimintaan, henkilöstöön tai hallintoon.		
Vaikutuksen kohde	Nolla-vaihtoehto 0 Nykytilan kuvaus	Vaihtoehto 1 Vaikutuksen arviointi ja kuvaus vaikutuksesta	Vaihtoehto 2 Vaikutuksen arviointi ja kuvaus vaikutuksesta
Kaupungin henkilöstö (määrä, asema, osallisuus)			
Organisaatioiden tehtävien määrä, laatu ja menettelytavat			
Organisaatioiden keskeiset toimivaltamuutokset			
Uudenlaiset palvelujen tuottamistavat (esim. tilaaja-tuottajamalli, palveluseteli)			
Organisaation raportointi-, tiedottamis- ja selvitysvelvoitteet ja muut uudet hallinnolliset tehtävät			
Muut huomioitavat vaikutukset, mitkä?			
Mihin tietoon (tutkimustieto, kyselyt, muu osallistaminen) vaikutusten arviointi perustuu?			
Johtopäätökset ja perustelut			

Taloudelliset vaikutukset (sis. yritysvaikutukset)

Taloudelliset vaikutukset (sis. yritysvaikutukset)	Vaikutukset kohdistuvat kunnan tuloihin tai menoihin joko niitä lisäämällä tai vähentämällä. Taloudellisiin vaikutuksiin kuuluvat myös yritysvaikutukset, eli se miten kunta mahdollistaa alueellaan yritystoimintaa.		
Vaikutuksen kohde	Nolla-vaihtoehto 0 Nykytilan kuvaus	Vaihtoehto 1 Vaikutuksen arviointi ja kuvaus vaikutuksesta	Vaihtoehto 2 Vaikutuksen arviointi ja kuvaus vaikutuksesta
Kaupungin talous (mm. menot, tulot, investoinnit, velkaantuminen)			
Kaupungin kilpailukyky			
Yritysten toiminta (mm. yritysten välinen kilpailu, kansainvälinen kilpailukyky, markkinarakenne, yritysten kehittäminen, yritystoiminnan monipuolisuus)			
Työpaikkojen muodostuminen			
Työvoiman saanti			
Muut huomioitavat vaikutukset, mitkä?			
Mihin tietoon (tutkimustieto, kyselyt, muu osallistaminen) vaikutusten arviointi perustuu?			
Johtopäätökset ja perustelut			

Yhteenveto päätösten vaikutusten ennakkoarvioinnista

Yhteenveto ja johtopäätökset arvioituista vaihtoehtoista
Päätösehdotus ja suositus päätöksentekoa varten
Päätöksen seuranta- ja arviointisuunnitelma

Tarkistuslista vaikutusten tunnistamista varten

- Onko asiasta jo olemassa olevaa tietoa ja onko sitä hyödynnetty arvioinnissa?
- Vaikutus kohteen mukaan
 - kohdistuuko päätös johonkin haavoittuvaan väestöryhmään?
 - kohdistuuko päätös jollekin erityisen herkälle luontoalueelle?
 - onko päätöksellä merkittäviä vaikutuksia johtamiseen tai työntekijöille?
 - onko päätöksellä merkittäviä taloudellisia vaikutuksia?
- Vaikutus päätöstyypin mukaan
 - jos valmisteltavalla asialla on merkittäviä vaikutuksia tietylle ihmisryhmälle tai alueelle
 - silloin kun lautakunta oma-aloitteisesti tekee selvityksen tai suunnitelman
 - tarpeen mukaan, kun vastataan lausuntoihin, esityksiin tai kirjeisiin.
- Vaikutusten merkittävyyden mukaan
 - aiheuttaako vaikutus peruuttamattomia muutoksia (esim. fyysisiä tai psyykkisiä oireita tai eliölajien/-elinympäristöjen tuhoutumista?)
 - kuinka todennäköisesti vaikutus toteutuu? Onko mahdollisuuksia arvioida kaikkia epätodennäköisempiäkin riskejä?
 - millainen on vaikutusten kohteena oleva väestö tai elinympäristö (määrä, rakenne)? Mihin väestöryhmiin /eliötyyppeihin/elinympäristöihin vaikutukset kohdistuvat? Ovatko alttiina erityisesti herkäät väestö-, eliö- ja luontoryhmät?
 - mikä on vaikutuksen kesto (vuosia, kuukausia, päiviä)?
 - mikä on vaikutuksen kohteena olevan väestön käsitys hyödyistä ja haitoista? Kokeeko yhteisö haitan niin suureksi, että ne, jotka voivat, muuttavat pois?
 - onko vaikutus peruuttamaton ja miten sitä voisi lieventää? Voidaanko haitallinen vaikutus kompensoida vai joutuuko asukas/eliö/elinympäristö vain sopeutumaan vaikutukseen?
 - onko vaikutus osa laajempaa vaikutusketjua tai –verkkoa ja siksi tärkeä? Onko päätöksellä yhteisvaikutuksia tai kumuloituvia vaikutuksia?
 - liittyykö vaikutuksiin ristiriitoja?

(Lähde: Kuntaliiton EVA-käsikirja)

Lisämateriaalia

Kuntaliiton verkkojulkaisu [Vaikutusten ennakoarviointi kunnallisessa päätöksenteossa](#). Kuntaliiton julkaisema opas tueksi päätösesitysten laatimiseen luottamus- ja viranhaltijajohdolle sekä valmistelijoille. Opas on käytännönläheinen ja sisältää esimerkkejä vaikutusten ennakoarvioinnista.

Kuntaliiton julkaiseman [Evataan yhdessä! Vaikutusten ennakoarvioinnilla kestäviä päätöksiä -opas](#) (2018). Opas johdattaa vaikutusten ennakoarvioinnin perusteisiin kunnallisessa päätöksenteossa ja siinä kuvataan tiiviisti evauksen hyötyjä sekä esitetään malli ennakoarvioinnin toteuttamiseen.

[Lapsen oikeudet – Työkaluina lapsivaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi - eOppiva](#) Koulutus on osa lapsistrategian koulutuskokonaisuutta. Koulutuksessa tuodaan esille lähtökohdat ja perusteet lapsivaikutusten arvioinnille ja lapsibudjetoinnille. Tuotanto: eOppiva ja kansallinen lapsistrategia

[Lapsivaikutusten arviointia lasten kanssa](#). Pelastakaa lapset ry.

[PÄÄTTÄJÄ! Miten teet vaikuttavia valintoja –esite](#) (2018). Tiivis koonti vaikutusten arvioinnin hyödyistä.

[THL:n ennakoarviointia käsittelevä sivusto](#). Ohjeita, esimerkkejä, koulutusta ja tietoa ennakoarviointiin liittyen.

[Miten lapsivaikutusten arviointi toteutetaan?](#) Unicefin tiivis kooste, joka sisältää valmistelijoille ja asiantuntijoille suunnitellun muisti- ja tarkastuslistan lapsen edun mukaisista menettelytavoista.

[THL:n tarkistuslista lapsivaikutusten arviointia edistävistä tekijöistä](#). Laaja opas taustatekijöistä sisältäen konkreettisen esimerkin lapsivaikutusten arvioinnin prosessista perusopetus- ja varhaiskasvatusverkon uudistuksessa eräässä suomalaisessa pikkukaupungissa.

[Mannerheimin lastensuojeluliiton lapsivaikutusten arviointi –sivusto](#). Sivustolta ladattavissa mm. MLL:n ohje lapsivaikutusten arviointiin kunnassa ja kuntayhtymässä sekä lapsivaikutusten arviointityökalu.

[Miten lapsivaikutusten arviointi toteutetaan?](#) Lapsiystävällinenkunta.fi. Suomen Unicef lapsiystävällinen Kunta-malli.

<https://www.eoppiva.fi/koulutukset/ennakoarviointi-tunnista-tyosi-vaikutukset-ihmisten-hyvinvointiin/> Opi ymmärtämään oman työsi vaikutukset ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin. Ennakoarviointi on aktiivisen tulevaisuuteen vaikuttamisen työkalu. Saat koulutuksesta apua ennakoarvioinnin tekemiseen, ja erilaisten tulevaisuuksien kuvaamiseen. Tuotanto: eOppiva ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos